

საზოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი.

გამოდის ხუთშაბათობით

ხალის მოწერა: ტფილისს, ჟივერის რედაქციაში, მთაწმინდის ქუჩაზე, შიოკვის სახლების ზემოდ. № 5 ქუთაისს, ანტონ ლორთქიფანიძის ბიბლიოთეკაში.

ჟივერის ფასი 1877 წელს.

ათის თვისა, ცაგვანით და ცაგვანელოდ . . . 6 მან. — თითო ნომერი . . . . . — 15 კაპ.

თუ საჭიროება მოითხოვს, რედაქცია გაასწორებს და შეამოკლებს დასაბეჭდად გამოცხადებულ წერილებს. განცხადება მიიღება ქართულსა და რუსულს ენაზე.

სადიუმბლი I. საქართველოს მატინე: თფილისი, ქუთაისიდან, თელავი, კასეთი, სიღნაღის მარჯა, სურამი; გაგურთი, — II. საზოლიტიკო მიმოსილვა: — სოფრანგეთი, აგლისი, ოსმალეთი. — III. ომის ამბები. — IV. წერილი პეტერბურგიდან. (წერილი მეორე) — V. ბრძოლა რომის დასაზღვრებლად. — VI. განცხადება.

საქართველოს მატინე

ტფილისი. 15 ნოემბერს მოხდა ტფილისში მეორე საზოგადო კრება ტფილისის გუბერნიის თავად-აზნაურთა საადგილ-მამულა ბანკისა. კრებაზედ დაესწრა ოცდაცამეტი წევრი, მკრამ მამდენიც უნდა მოსულიყვნენ ამ კრებაზედ, კრება მანტ კანონიერი იქმნებოდა წესდების ძალითა, რადგანაც კვ მეორედ დანიშნული კრება იყო.

ძალიან სამწუხაროა უკვლასათვის, ვინც კი საქმის მოკვარვა, რომ ასე ცოტა ხალხი მოვიდა პირველს კრებაზედაც და მეორეზედაც. ძალიან სამწუხაროა რომ ჩვენები ესე გულგრილად კვიდებთან იმ საზოგადო საქმეს, რომელსაც წარმოადგენს ბანკი. იმედი ვიქონიოთ რომ შედეგში ამისთანა შეუნდობარს გულგრილობას ჩვენს შორის ადგილი აღარ ექმნება.

კრებამ განიხილა ოთხი საგანი და გადასწვიტა 1) ორის სტიპენდიის დაარსებისათვის გადიდოს ბანკის ორის წლის მოკებიდამ იმოდენა ფული, რომელსაც შეეძლოს წელიწადში ორმოცდა თერთმეტის თუმნის სარგებლის მოტანა და ამ სარგებლის ფულით გაიზარ-

დოს: ერთი ქალი ამიერ კავკასიის ინსტიტუტში მის იმპერატორების უმაღლესობის დიდის მთავარინას ოცდათოვადორას ასულის სასულითა და მეორე — ერთი ემაწვილი რომელსამე სამხედრო გიმნაზიაში მის იმპერატორების უმაღლესობის დიდის მთავარის მისიილ ნიკოლოზის მის სასულითა.

2) რაც ამასა და 1876 კრებისგან დანიშნულს საგანს ფული გადურჩება ამ ორის წლის მოკებიდამ — ის ფული სრულად გადიდოს დარბთა ემაწვილთა სწავლისათვის.

3) მიღებულ იქმნას აღსასრულებლად ფინანსთა მინისტრის წინადადება, რომ ბანკის მოკავსშეებს, რომელნიც მეომარ ვარში იმყოფებიან, დაჭსტადდეს ბანკში შემოსატანი ვადის ფული 1877 წლის 1-ს ივლისიდან 1878 წლის 1-ს ივლისამდე.

4) ზედამსედეკელ კამიტეტს მიენდოს უფლება გადააყენოს ბანკის სამსახურიდამ ის დამფასებელი (ანგენიკები), რომელნიც თავის მოკალეობას რიგინად ვერ შეასრულებენ.

სხვა რაც განსარჩევი საგნები იყო დანიშნული კრებამ გადაჭსდო მოკავალის მისის კრების განსასილველად. ხოლო არჩევანი კი მოახდინა დირექტორისა დაფარულის კენჭითა. ამ არჩევანში დაესწრა მხოლოდ ოცდა ათი კაცი, რადგანაც სამი ადრევე წავიდა კრებიდამ. ამარჩიის ისევე ძველი დირექტორი თ. დ. ივ. ავალიშვილი, რომელსაც ოცდა ათივე კენჭი სულ თეთრი მოუვიდა.

(ივერიის კორრესპონდენციები.)

მუთაისილამ გვფარენ: „მოგესვენებათ, რომ სტუდენტებს ჩვეულებად აქვთ იდეასსწავლან დასწების დღე იმ უნივერსიტეტისა, სადაც გაუტარებიათ „თვისის სინტონის უკეთესნი დღეინ“—როგორც ამბობს ერთი გამაჩინილი რუსის მწერალი. ცხრას ნომერს რამდენიმე სტუდენტმა გივეის უნივერსიტეტისამ აქ ქუთაისში ისურვეს ამ უნივერსიტეტის დაფუძნების დღის დღესასწაულება. მათ მიემხრენ სხვა უნივერსიტეტის ზოგიერთნი სტუდენტიცა და ამ ნაირად შეიყარნენ სადილად 25 კაცი. მათ შორის იყო ტფილისელი დოქტორი უფ. კაზბოვინი, რომელიც იმ უმად მგზავრად იმყოფებოდა ქუთაისში და შეეტყო თუ არა რის თაბასედაც შეურილიყვნენ სტუდენტები სადილად „ლივადიის“ სასტუმროში და რადგანაც თვით პირველი სტუდენტი ყოფილა გივეის უნივერსიტეტის დაფუძნების დროს, გულმა ველარ მოუთმინა თურმე და მიიბრინა, რომ სადილს დასწრებოდა. ყველას იამა ამ მოსურებულის მოსულა და ის სტუდენტების „გეტრანნი“ ამოიჩიეს ნადიმის თავმჯდომარედ. წარმოთქვა რამდენიმე მსურველ სიტუვს სტუდენტობის მნიშვნელობაზედ.—განგვიანდდა მასსოვრება იმ მშვენიერის დროებისა, როდესაც კაცი ისე უანგაროდ ისე თავდაუზოგველად გატარებულა საზოგადო სიკეთისათვის, და სშირად მშვიდმწუერად, გაჭირებული და შეიწროებული იბრების სწავლის შეძენისთვის. ვიცალობეთ საზოგადო სტუდენტების ლექსი „gaudeamus igitur“ და მართლათაც „მოსურნი აღმჩინდნენ და ჭაბუგნი კისკასობდნენ.“

ამ ჩვეულებრივს სიამოვნებას ზედ დაერთო არა ჩვეულებრივი სისარულიცა: სწორედ იმ დროს მოგვივიდა უანსას აღების ამბავიცა. რამდენჯერმე დავდიეთ ჩვენის ძლევა-მოსილის ჯანის სადღეგრძელო.

აქვე ზოგიერთმა წარმოსთქვა, რომ კარგი იქმნებოდა, ჩვენ სტუდენტებმა შევადგინოთ საზოგადოება ღარიბ-მოსწავლეთა შეწევნისათვის ქუთაისის გიმნაზიაში და ზოგომნაზიაში. მათ გამოსახეს ის გაჭირებული მდგომარეობა, რომელშიაც იმყოფება უფრო ბევრი ნაწილი მოსწავლეთა, აღიარეს რომ მშვენიერის ნიჭის და გულის ყურის პატრონები არიან, მაგრამ უილაჯობით ვერან ხდებიან. რუ დავივიწყებთ, განმარტა ერთმა,

რომ გიმნაზია უმზადებს უნივერსიტეტს სტუდენტებსა; იგია მისი სათავე და საფუძველი. სხვათა შორის წარმოსთქვა ჭაბუგნი, რომ ამ საზოგადოების მოსწავლეთა უნდა აღიზარდნენ ყველანაირი ღარიბი და ტომისა, შთამომავლობისა და საწმინდობისა უნდა იყვნენ. ეს ჭაბუგნი ყველამ მოიწონა და იქვე ამოიჩიეს სუთი კაცი, რომელთაც მიანდეს ამ საგანზედ წესდების შედგენა, წარდგენა მთავრობის წინაშე დასამტკიცებლად და წევრთა მოწვევა ამ საზოგადოების შესადგენად. აქვე მოგვრავათ თუმხამდე შესადგენად თავნისა ამ საქმისათვის. ჩვენ შევიტყუთ, რომ ამოიჩიეთ პირთ დაუწყებიათ კიდევ წესდების შედგენა და იწვევენ ყველას თანამტკიცებლად წევრად ამ მართლად და საკეთილო საზოგადოებისათ. ამასთანავე შევიტყუთ, რომ ამ მოკლე ხანში გონცერტი და ცხოველი სურათები იქმნება გამართული ამ საქმის სასარგებლოდ. ვიმედოვნებთ, რომ ამ ქველურ საქმეში მიიღებენ მსურველ მონაწილეობას (რასაკვირველია თვითვეული თავის შეძლებისაგანად) ჩვენი სასწავლო ახალგაზრდობა, ჩვენი თავდაზნაურობა, სამდელოება და ვაჭარი ხალხიცა. მოვიხსენიოთ თუ რამდენი მშვენიერი ნიჭი ივარდება ღონისძიების უქონლობის გამო, რამდენი ნიჭიანი უმწველი იმყოფებულა თავი დაანებოს სწავლას და მესამე თუ მეოთხე კლასიდან, გამოვიდეს მოვისსენიოთ რომ რუსეთის ყველა გუბერნიის და თითქმის უცხრის ქალაქებშიაც გამართულია ამ ნაირი საზოგადოება და რა ცუდი იქმნება, რომ ჩვენშიაც თავი გამოვიდეთ და ამ საკეთილო საქმეში სხვას უნან არ ჩამოვრჩეთ თუ გვინდა, რომ ჩვენი ხალხი ხალხობდეს, დროა შევედროთ რას შერება ყველა განათლებული ხალხი თავის შვილთა აღსაზრდელად, როგორ უწყობენ მათ ყოველნაირად ხელს და ამით გზას იხსნიან კარგისა და ბედნიერის მომავლისათვის. თუ ჩვენ გასურს საზოგადოების სახელი ვიქმნოთ, დროა გულმტკიცებულად დაუკვირდეთ ჩვენს სასწავლებლის და მოსწავლის ბედს და უბედობას.

10-ს გოორგობისთვეს
1877 წ. ქუთაისი.

თელავი. მადლობა დმეტოს, ძლივს არ გვეღირსას თელავში ტელეგრაფი! ეს ორი კვირას რაც მუშაობა, რაკ-რუკი ისმის თელავის ტელეგრაფის სტანციი-

დამ. თუქნა ტელეგრაფი დიდი იმედია თელავის სა-
 სოციალისტების, მაგრამ თელაველები რომ სასო-
 გადო საქმის მომჭირნენ იყვნენ, უფრო დიდს სას-
 გებლობას გამოჩნებოდნენ ტელეგრაფიდან ნამეტანად
 ესტან, რომელსაც ყოველის ცოცხალი მანინე „ცოცხალის“
 კანის ყურები და გონება მიხერობილია ბრძოლის
 ველზე, საიდგანსაც მოქალის სასისხარულთ ან სამწუხ-
 რთ ამბებს... ნეტავი იმ სასოციალისტებს, რომელმან
 რამდენიმე ზირი მანინე არის, რომელიც სასოციალი-
 ბის წარმატებაში შესვლისათვის სცდილობენ და ბრ-
 ძიან; ნეტავი იმ სასოციალისტებს, რომელსაც გულ-
 შემატებელი წევრნი ჰყავს!.. თელავის სასოციალისტ-
 ბი იბრძობიან ამისთანა წევრნი? ნუ თუ სასილით
 მანინე ვერ მოიძებნებიან სასარგებლო წევრნი?! სა-
 ბედურათ ღმრთი მადლიერათ სამწუხარო და გულმოსა-
 ლავი „არა“ უნდა ესთქვანთ! თელავის სასოციალისტებს
 ჯერ ისევ სძინავს „გმირულის ძილით“ და ყურსაც არ
 იბრძვიან თავის ყოფი ცხოვრების გაუკეთებლობის-
 თვის. ესენი სრულყოფილ არც-კი სცდილობენ, რომ სხვა
 კეთილის მხრეებზე დასდებიან და თავის უკან ჩა-
 მოხრჩობილი სასოციალისტთა ცოცხალი მანინე წარმატე-
 ბაში შეიყვანონ. თვლით მხედველ და კარგათაც იციან,
 რომ ესა-და-ეს საქმე რომ გაკეთდეს, ჩვენი ცხოვრე-
 ბა უკეთ წავაო; მაგრამ შენ ნუ მომიკვდებ, ესენი სრუ-
 ლებით არც-კი სცდილობენ გაკეთებას. კაცი ვერც-კი
 გამოსთქვამს ენით, რომელიც მშვენიერი მდებარება
 აქვს თელავს, და კაცი ვერ გამოსთქვამს იმისაც, რომ
 გორი უსუფთაო, ტალახიანი, გაუნათებელი და სა-
 სოციალისტთა დამახინჯებული სასოციალისტთურთ ეს
 ჩვენი თელავი, რომელსაც ნეტარ-სხენებულმა არხი-
 მანდრიტმა ტარსიმ (მესხიევმა) „ქვეყნიური სამოთხე“
 უწოდა. აბა ჩიანეთ, თელაველებო, ქუჩებში, მაგრამ
 ქუჩები ხომ არ არის თელავში, ერთის მეტი (ბულ-
 ვარი), ოღობებია, რომლებიც ყველა კახეთის სოფ-
 ლების ოღობებზე უფრო ტალახიანი და ოღობ-
 ჩოდრია. აბა ერთი გაისიერნეთ ძველ გალავნისკენ.
 გაკეთებულია „დაბლების“ აღმართი? ამ ერთის თუ ორის
 წლის წინათ დაბლებთან ხევზე (ძველ-გალავნის და მ-
 წანწარის შუა ჩამოდის) ბოგირი აღმართეს და თით-
 ქო შეგვცდა—დაიძახეს: აფუო! და არ ვიცი ვასის
 განკარგულებით, ისევ დანგრეეს... ჩიანეთ თელავე-

ლებო, კანარძის ქუჩაზე, რა მშვენიერი სურათი წარ-
 მოუდგება თქვენს დაბრძოლებულ თვლებს და რა სა-
 მადლო სუნი ეტემა, თქვენს ბერის ღოთობით ყნოს-
 ვა დაკარგულს ცხვირს: მე მგონია მუხლებამდინ-კი
 ჩავარდეთ ტალახში და ხელს-სახარები მიიფარეთ
 ცხვირზე და! მაგრამ ავი წელანვე ესთქვი: რომელი
 ქუჩა უნდა ავიღოთ, ყველა ტალახიანი და ოღობ-
 ჩოდრია... ქალაქის განათებაზე ხომ, არ ვიცი, რა
 ესთქვა. მთელ თელავში სულ ხუთი-ექვსი ფარანია!
 ორი ბუფავარზე, ერთი მანისის უფროსის სახლთან,—
 ერთი გაკუნანთ უბანში, ზატარა საყდრის უკან, ერ-
 თი-თუ ორი ბასარში,—ი თელავის განათება!
 დმერთს ერწმუნე, მკითხველო, დამე, როცა მოვარე არ
 არის, კაცი ცხვირ-ზირს დაიბრუნებს, თუ „თელაველი
 მებუფავარის“ ხელობა უჭირავს, რომელსაც უსაქმობის
 გამო, ქუჩები სულ ნაბიჯით აქვს დასაოპილი. თელავის
 სასოციალისტების უზრუნველობას თავის ცხოვრების გან-
 კარგებისათვის ცხადათ გვიბრძვიან ყვანისანების გარ-
 შემო არე-მარე: ისეთი ტალახი და აყრუებული სუ-
 ნი წარმოუდგება იქ მიმვლელს, რომ სრულიად გუ-
 ლი არ მიუყავს იქ დაკლულის საკლავის ხორცის ჭა-
 მასე. ამ ცოცხალ-ხანში ერთი ყვანის დუქანი გააღეს,
 ბატონის წყაროს გვერდით და ისე აყრუალებს და
 აცტალახებს ბატონის წყაროს გარშემო ადგილი, რომ
 კაცი ვერ მისულა წელიწადისთვის. ჯერ შორი-ახლოც
 რომ გაიაროს კაცმა, მაშინაც-კი საშინელ მერაღ სუნ-
 სს ჭკრძნობს. ვინ არის თელავის ამ უსუფთაობაში
 დამნაშავე? ყველა დამეთანხმება, რომ თელავისავე სა-
 სოციალისტთა და არა შეგინისა. თუქნა ამბობენ, რომ ჩინე-
 ლები სრულყოფილ არ მისდევენ და სრულყოფილ არა
 სცდილობენ თავის ცხოვრების განკარგებასა
 და გაჩერებულნი არიან ერთ და იმავე წერტილზედაო,
 მაგრამ, დამერწმუნე, მკითხველო, თელაველებმა ამ
 შემთხვევაში ჩინელებს გადააჭარბეს. თელაველებმა ღვი-
 ნო კი გადაჭკრან, თორემ ცხოვრების განკარგება
 რათ უნდათ, რა ამათი ხელობა! განა განათლებული
 ვეროზიის ხალხის მეცადინეობა კი არ ეყოფა ქვეყნიე-
 რობას!? ესენი ამბობენ: თუ სხვა ხალხებმა განათლე-
 ბა დაიქადეს, ჩვენ ღვივის სმას დავიქადებთო,
 თუნდა გამოვითხოვთ ვისაც უნდა ღვივის სმანაო.
 თელაველები ზარბაზის გამოფენაზე გზავნიან რამდენ

ნსამე თავის წევრს ღვინის სმის საჩვენებლად. საქმით ხომ ყოჩაღები არიან ღვინის სმში, და მწიგნობრობითაც აზირებენ დაამტკიცონ იგივე თხზულებით, რომლის სახელიც «ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΖΔΡΑΒΑΓΟ ΒΙΝΟΠΙΤΙΑ» იქნება. აი როგორ აკეთებენ თელაველები საზოგადო საქმეებს: თუ სადმე არიფანაა ჰიენიკია, რასაკვირველია მაშინვე თითო-კი არა, ხუთ-ხუთს მანეთსაც მისცემენ, და თუ რამე საზოგადო და სასარგებლო საქმისთვის აგროვებენ ფულებს, მაშინ თითო აბაზსაც არ გაიძუტებენ. ამას ცხადათ გვიმტკიცებს ტელეგრამის უქონლობა: როგორც გავიგეთ, თვეში ტელეგრამის დაბარება ღირს 45 მანეთი და თელაველებს ვერ მოუხერხებიათ, რომ ეს მაინცა ჰქმნან. რა იქნება—თითო მეკომურს (მგონი 2,000 კომლამდინ არის თელავში) სულ ორ-ორი—თუ სამ-სამი კაპიკი შეხვდება და ესეც ვერ უთავებიათ. ყველა ქალაქში და ზოგ სოფლებშიაც კი სხვა და სხვა სასარგებლო საზოგადოებას ღებება და თელავში-კი ფიქრადაც არ მოსდით. უხერხულ საზოგადოება-კი, რამდენიც გნებავთ მოიკითხოთ!... უბედური თელავი! ფოშტა ორჯერ მოდის კვირაში და ისიც თავის დროსე არა: ორშაბათის მაგივრათ სამშაბათს საღამოს მოდის ხოლმე. ნათქვამია: „როგორც ალხანა, ისეთი ჩალხანა;“ როგორც ძღველი, ისეთი ურია.“ თელავსაც ისე მოსდის: რასაც სთესავენ თელაველები, იმასვე მკაინ... სად არის ერთი დიოგენი, რომ თელაველებს არ ეტყვის: „თქვენ ხალხი-კი არა — თელაველები ხართო!...“ ზოგი შემდეგში.

კახეთი. გავგიჟირეს საქმე ამ წვიმებში! ოკტომბერში ისე გაიარა, რომ ცივის წვერებს ჯანდი არ მოშორებია ცივი თელავის ბარამეტრად იწოდება, რადგანაც თუ იქ ჯანდია, კახეთი დარს არ უნდა მოელოდეს. წამოვან ერთი საშინელი ნოტიოიანი და ცივი ჯანდი და მოეფინება მთელს კახეთს. აი ნოემბერიც დადგა, მაგრამ გაუწვევტელი წვიმების გამო ბევრს ჯერ ზური არ დაუთესია. ლეკებისა არაფერი ისმის. საუბედუროდ კახეთში, გაღმა მხარეს, საქონლის ჭირი მისდევს სოფლებს აფხანიდგან და აქცევს ათობით და ოცობით საქონელს და ღუზავს უძიმოდან დაღუპულ გლეხ-კაცს. ჯერ ნათარეუამდინ არის ეს საშინელი

ჭირი და შემდეგ—არ ვიცი. ამბობენ, რომ წამთარში უფრო ძალიან ვრცელდება ეს ჭირი, და, თუ მარტოა, სულ ერთიან დაიღუპება კახეთი! ნუტავი ვიცოდე ე გვტყობინარებს რომ ეძახიან, არ შეიძლება რომ ყურები გაიბღერტონ, და, თუ მაინც-და-მაინც კახეთში წამომანებას არ ინებებენ, ჰატარ-ჰატარად დარბებანი გამოუგზავნონ სოფლებში, რითაც და როგორც უნდა შეინახონ და მოურაონ საქონელს, რომ ამ საშინელის ჭირისაგან გადაარჩინონ კახეთის უძიმოდან დაწანალებული საქონელი?....

ქართველი.

ქ. თელავი.
1877 წ. 4 თებერვალი.

სიღნაღის მაზრა. ს. პალაო 5 თებერვალი 1877 წ. წარსულს თვეებში შემოსუვისა გამო, მე მომიხდა ზემო მ—ნის სასოფლო სასამართლოში შესვლა; აქ ჩვეულებით სამებრ ხალხის ყრილობა იყო; ზოგი სასამართლოში ისინდენ და რადსედაც ღაზარეობდნენ, ზოგი გარეთ ეზოში ჩხუბობდნენ და იწვედნენ ერთ-ერთმანერთსედ საცემლად, მსოფლო მსაჯულები ისინდენ ერთს გქელ ოთს ფეხიან ფიცარზე და სასამართლებდნენ ერთ რადაც გლეხების საქმეს. ამ დროს ერთი ოჯახი შვილი მ—ში მცხოვრებელი მ. გ.—შვილი, შემოვიდა და გამოუცხადა ჰიერთ მოსამართლებს: თქვენის სოფლის მცხოვრებელს მავანსა და მავან კაცს, ჩემი იფული ემართა ორის თამასუქითა და ის ერთი კვირას რაც გარდაიცვალა, გთხოვთ დაიბარათ იმისი შვილი და გარდაცვლილი ნათო.

მსაჯულებმა ფიცხლავ გავზავნეს გზირები მოსაყვანათ მოკალას შვილისა, რომელიც ცოტას სნის შემდეგ მოიყვანეს. თამასუქას ჰატარნმა რა წამსაც დაინახა მოკალას შვილი მძიმე-მძიმეთ ამოიღო ჯიბიდან ორი გაცეკოილი, გახუნებული და გაქონილი ქალაღი ერთი 34 და მეორე 33 წლისა და მისცა მსაჯულებს.

ამ ორივე თამასუქების თავნი იყო 45 მანეთი. მსაჯულებმა უთხრეს მოკალას შვილსა, რომ უნდა მისცე ამის შენის ნაკალები ოთხი თუმანი და ნახევარი. მან მრ ივისრა და სთქვა: თუ ემართა მამა ჩემსა რატო ართხელ სიცოცხლის დროს არ მოვიდა და არა სთხრა-კვა? რადგანაც მამა ჩემმა წერა არ იცოდა რატო შე

მოწმებული არ არის თამასუქები? მე ვამბობ, რომ თამასუქი ათ წელიწადზედ მეტი ხანი თუ დარჩა და არსად გამოუცხადებია ძალა აღარ ექმნება? ესაა მე არის მივცემ რადგანაც ვერაფრით ვხედავ მამი ჩემის ნაწლებს და არც თქვენ მოსამართლეებს შეგიძლიათ, რომ ჩემზედ ძალა მოიტანოთ და გადასწვიტოთ, რადგანაც ჩემი მოდავე, ჩვენ საზოგადოებას არ ეკუთვნის, წავიდავ და სიღნაღის მომრიგებელთან მიხივლას და თუ დამავალებენ მე რაღა ძალა მაქვსა.“

მსაჯულებმა დაწვეს ცემა და ლანძღვა: როგორ თუ არ მისცემ და როგორთუ არ შეგვიძლიან, რომ ჩვენ ძალა მოვიტანოთ შენსედათ. (აქ გადმოსქდა საწვალს სისხლი თავიდან.) ამისი მოხუცი დედა მოიჭრა ტირილითა და თავში ცემით, და ესვეწებოდა: „ნუ მივლავთ შეილს თქვენი ჭირიმეთ!“ უნდა ვსთქვა, რომ ამ მოხუცის დედაკაცის შემხედველს უნდა ჰქონდეს გული ჭქონდა, რომ იმის საცოდაობისთვის ეუფრებინა; ისე საცოდავად და გულ-საკლავად ბოლოდა. მსაჯულებმა ამოჭკრეს ასეა ამ მოხუც დედაკაცს წიხლი და გააგორეს დედა-მიწასედა. საწვალმა თავ-ზიჩი დედა-მიწასედა წააგალა. ასეა ამ საცოდავ მოხუც დედაკაცს გადმოსქდა სისხლი. მსაჯულებს დამხედეთ, მსაჯულებს! ბოლოს ორნი დედა-შვილნი წავიდნენ ისე თავ-ზიჩი დამტკრეულნი და მოსვრილნი სისხლში სახივლელად სიღნაღის მარხის უფროსთან, მაგრამ უფროსს, ამათთვის ზედაც არ შეესდნა და როცა დალაგულიყენენ იქ დგომით დაუპირებინათ შინისკენ დაბრუნება, მაშინ შესვედროდათ ერთი ვიღაც მადლიანი პიჩი და ეთქვა, როცა ამათი ბოროტება გაეგო, რომ სუთი დღეც სხვა იდგეთ ამ უფროსის კარზედ, მანინ თქვენ არაფრის გზას არ მოგცემთ და გიტეც გაგფრით, აქედგანაო; ისევე მომრიგებელს მოსამართლეს მიჭმართეთო, იქ კარგი მოსამართლეა, უთუოთ გეშეელებათ რამეო. ასე ამის დარჩებოთ ვიდრე მიმართეს თურქე, და მომრიგებელმა მოსამართლემ იმავე წუთს დაუნიშნა ვადა და დაიბანა ზასუსის-მგებელნი. ესენი რომ სახივლელად წავიდნენ, აი მოსამართლეებმა რა მოასდინეს: გაგზავნეს გზირები მოვალის სახლში, უღელი გამებნი რომ ჭყავს აქ მოიყვანეთო, ვაღში უნდა გაუყიდოთო. აქედ-იქიდგან ესვეწებინან გლეხი-გაცები: „თქვენი ჭირიმეთ, მაგას ვი ნუ გაუყიდით და თუ გინდ ჩვენ ევლები დაგვჭკრითო, მაგისი ცხოვრება ეგ არის, მაგითი საზრდოებს ცოლ-

შეილსა, ობლებსა და იშორებს სასელმწიფო გარდასხადასა. თუ მაგასაც გაუყიდით რიღათი უნდა იცხოვროს? რომ დავსოცება შიშილისაგან ცოლ-შვილი და ამოდენა ობლებიო?“

ჯერ არ უგონებდნენ და ილანძღებოდნენ: წწავიდავ მაგისი... ასე და ისე, ვინათ ნახლნიგისაგან როგორი ზანხუჩ ამოკრეულები გამოვლენო.“

ბოლოს მსაჯულებმა დაანებეს გამებებს თავი და მოასწესეს ასე: მოატანინეს თამასუქის ზატრონს ერთი ვექსილის ქაღალდი და ის 34 და 33 წლის თამასუქები, რომლებიც იყო ამის ნაგლები (თუ მართლა იყო ნაგლები) გადმოიღეს შეილსედა, იმ დღის რიცხვით, რადესაც მოხდა ეს ამბავი, ვითომც და იმ რიცხვით ამან ივალა.

მწერალს დაწვერინეს 50 მანეთის ვექსილი, თუმც ვი ძველებიდან სხანდა 45 მანეთი ამ დაწერის დროს. ერთ მსაჯულს დ. ნ — შეილს იქებები საითლაც წასლლდა და როცა მოუბრუნდა საქმეს, მაშინ დაინახა, რომ მწერალი 50 მანეთსა ჭსწერს ვადა. წასუსა ხელი 50 ციფრისა და წაშალა ამ სიტყვებით: „სუთი თუმანი ცოტაა, დაწვერეთ ექვსი თუმანი იმისი... ასე და ისე.“ (თუმცა ვი თვით ძველის თამასუქის ზატრონს 50 მანეთიც ეუფრებოდა...) ასე ამ რიგათ 50 გადასწორეს 60 მანეთად ორ ადგილას, თან ერთი თვე ვადაც დაუღვეს.

ვექსილი იმ მოსახრებით დასწერეს, რომ ვითომც იმ დღეს, როდესაც მოხდა ზეაღწერილი ამბავი, დაეთვალნოს ვექსილის ზატრონს მოვალისთვის ხაღდი ფუული და არა ძველი თამასუქებიდან გადმოვლეთ. სამთავ მსაჯულთ თავინითის კრებით ე. ი. მამასხლანით და მწერლით მოუწერეს ხელი. რადგანაც ვაღის ამლებმა წერა არ იცოდა, (ეგ წინადვე იცოდნენ) იმის მაგივრადც მწერალმა მოაწერა ხელი. თუმც ვი სთხოვეს გარემე პირთ და თვითონ მეც, რომ იმის უწიგნობისა გამო ჩვენ მოგვეწერა ხელი, მაგრამ ვინ გაგებდავდით, რადგანაც მოვალე იქ არსად იყო, დაჭკრეს ბეჭდები და მისცეს ძველის თამასუქებს ზატრონს.

ამანაც იქავ ასლო ღუქანში, გააკეთებინა სადილი (არ ეკუთვნოდა, თუ?) მოიწვივა ვეთილის მუოფელნი მოხულები და დილით ათ საათიდან მოვიდებოდი, სადა-მოს 5 საათამდის მადზედ დაიყენნენ დღინისაგან და საღამოს 5 საათზედ ცოტათ შეზარხოშებულ გზირებს

ზურგზედ წამოკიდებული გუდურსავით ტალახში ამოვრდილი მსაჯულები მიჭყვავდათ შინისკენ. ესეც ამათი უიღბლობა! იმ დროს ძრეულ წვიმიანი დღეები იყო და თავში ისეთუბები დასდამოდათ, უფრო რძ მსაჯულს დ. ნ.— შვილსა და ნ. ბ.— შვილს, რომ როგორც ჩუჩხსულას ახლათ ამოკლებულ თათარში ისე მოსვრილიყვნენ ტალახში.

მესუთე დღეს მოუვიდათ სიღნაღის მომჩივებლისაგან უწყებები, როგორც მოჩივარს და მეზასუსეს, აგრეთვე მთელ კრებსას მსაჯულებისას და მოწმებისაც. რადა თავი შეგაწინათ: რაც ზევით მოგასსენეთ ყოველი ასე დაწერილებით მოწმებმა ილაშარაკეს სასამართლოში და მოსამართლემაც ვეჭვილი გააუქმა, რადგანაც საკმაოდ დაამტკიცეს სიყალბით შედგენა ვეჭვილისა და მთელი კრება მისცა სიყალბისათვის სისხლის სამართალს.

ეს სოფლის მოსულები, აბა ახლს ვანათ მათზედ უფროსნი მთავრობის კაცნი. ერთი დალაქი მივიდა სიღნაღის უფროსთან საჩივრულად მოსულებზედ. უფროსმა უური ათხრავა იმ დრომდე კიდრე დალაქი თავისას მოასსენებდა. გაათავა დალაქმა თუ არა, დაუბრავუნა უფროსმა თქუბი და ეს პატროსანი კაცი კარში კი გამოავლო. იქ ბუკრი დამსწრე ყოფილა ამ ამბავისა, დალაქს ბუკრი მათგანი მოწმით დაუწერია და ესლა, ამბობენ, გუბერნატორს საჩივარი მიაართავო. რადგანაც სხვა გზა არ არის და ამისგან ყველამ რომ ესე მოუაროს თავისთავსა, როგორც დალაქმა, ესე დაცას თავისი ღირსება. ძამინ მე კვონებ არც იმისთანა უფროსნი იქმნებიან, რომელნიც უმატიურად ექცვიან ხალხსა და თუ იქნება, შიში მანც ცოტაოდნად შელაგმავს და გაფროთხილებს. მაგრამ წელმოწვევტილს, უცოდინარს, მიწასთან-გასწორებულს გლეხ-კაცს სად შეუიღიან თავისის ღირსებისათვის თავი გამოიდოს. ეს იღიან გამაუმატიურებულთა ძალიან კარგად და ამისთვისაც ესე თამამობენ დაუსჯელად და გაუკითხავად.

ს. შ.

სურამი. 7 სექტემბერს. ამ გავლილ კვირას დღეს სურამში იყო ნაცვლის აღმოჩენილად ხალხის ერთობა. აქაურის მამასახლისის არჩევას და საფრანგეთის ახლანდელ პოლიტიკას თითქმის ერთმანეთში ცოტა მგზავსება აქვსო.

სანამ გიტყვოდე ამ ყრილობასზე რასმეს, ნება მიბოძეთ ჯერ ერთი-ორი სიტყვა ვსთქვა აქაურს მაკმაჭონზე და იმის ვინაობაზე, მეტე მოგეყვებით ღაშარაკს ზემო თქმულს არჩევანზე.

სურამელი მაკ-მაჭონი ლ. აგუბ სამი წელიწადია, რაც მამსახლისის თანამდებობას ასრულებს. სურამის ქუჩაში რომ გაიარათ და შეგვხედეს პირველათ ტანდაბალი კაცი, მძინარე რომელიმე ბოგირას მოაჯირზე, ხელში ჯოხი, დახმარეწილის ძაღლის ქუდიო, დახუჯის ჩოხით და დაგლეჯილის თუ არა, მანც ქუსლებ დაგრეხილის ყარაბაზხულის წაღებით ის გახლდებათ სურამის მამსახლისი.

ისეთი საბრალეო სახსნაობა აქვს, რომ პირველსავე ნახვასში ისე შეგებრალდებათ, რომ მონდომებით ჩუქებს ერთი-ორის გროშისას, მაგრამ ნუ სწუხდებით, მეითხველო, შეინახეთ გვ გროშები სხვა საჭიროებისათვის; ის ღარიბი არ გასლავს. ამას აქვს კაი ოჯახი და კაი გაწყობილება ოჯახისს თავისდაგანად. სიმდიდრე და ქონება იმისთან ძალიან მეტობრით არიან.

ამას არც კუდა ვირი ჭყოლია და არც სუთი მანეთი, მაგრამ რაღაც მოგლენით მიხწევნილა იმ ხარისხამდინის, რომ სურამის იმამათ აღმოჩნეულა ..

მართალია, სამი წელიწადია რაც მამსახლისად ბრძანდება, მაგრამ ამ სამი წლის გამოძავლობაში მართის უფროსის ბძანებების ასრულების და უწყებების დარიგების მეტი სხვა საქმეს ვერას დაწესებებთ და რაც შეეჩება სასოფლო სამმართველო და საზოგადო საქმეებს—ჭკითხვეით იმის გვირის-ქოსუნს, ის მოგვემთ ანგარიშს. მთელს სურამის საზოგადოებაში თუ ერთი კაცი გამოვიდეს მადრიელი ჩვენის მაკ-მაჭონისა მე ხელს მოვიჭრი; მაგრამ სამი წელიწადია ის სამსახურში უძნავ კლდესავით იყო. რათა? იმიტომ, რომ პირველად სომეხია, მეორედ-მდიდარი.

აი ეს სამცვალთო კაცი ჯოხით ხელში დარბობდა ქუჩა-ქუჩა და ხალხს აქეზებდა, რომ ისევ ის აღმოეჩნათ მამსახლისათ. ჭია თუ მად ჭქანისა!...

არჩევანის დროს სურამის საზოგადოება განიყო სამ დასად. პირველს დასს შეადგენდნენ სომეხები, მეორეს ურიები, მესამეს ქართველები. ყველას დასს სახეში ჭყავდა თავისი კაცი და ცდილობდა, რომ ის აღმოეჩნათ

ზრისცავმა მოახდინა ხალხი სახლის თავზე თითო კაცი, ანუ ვინა მოახდინა თავისის სადგომის წინა. შეიყვანნენ ეს სამი გვარის კაცნი და დაიწყეს ჩვეულებრივი ყვანა. ზოგი ანს იძახდა და ზოგი ბანს. ამას მოემატა სხვა ორი კერძო საქმე, რომლებიც ისე გაადომხალეს ლაშაჩაი, რამ ეს ყრილობა წარმოადგენდა ბაბილონის გოდოლის აშენებას — ერთის ლაშაჩაი მეორეს ან ესმოდან. ორი საათი იქ ვიდრე და რაზე ლაშაჩაივინდნენ ვერ გავიგე. ეს კერძო საქმეები იმაში მდგომარეობენ, რომ სურამის გზირმა მოიტანა იქ ხალხში მთელი გოდორი სახსე ხორცი, რომელიც ეზოვნათ სურამის გარეთ განმრავნ იმისთვის გაკეთებულ სარდაფში. აქაური ადგილის ჯარის და სასაგათმეოფების მოსამსახურე სალდათებს ტყეში გაუმართაით საყვანო და მათის წყალობით ბევრი ძროხა და ცხვარი სალდათა. მეორე საქმე იმაშია, რომ ამის წინათ სურამის ადგილის ჯარის უფროსმა სურამელებს სთხოვა, რომ სადგომი სახლი მიეცათ ჯარისათვის, სურამელებმა უარი უთხრეს სახლი არ არის. იმათ ჯარზე ჯარის უფროსმა დღეს დაანთა სახლის თავზე ორ-ორი სალდათი, რომელთაც უნდა ბინა ქქონდეთ მცხოვრებთა ცოლ-შვილში... სურამელებს ეს არ ეჭაშნიკათ და ამასვე დაიწყეს ყვანა.

ზრისცავმა უბანა ხალხს წასულიყვნენ საყვარებში და დაეფინათ, რომ სინდისით აღმოჩნდნენ ნაცვალსა. ხალხი წავიდა. ორი საათის შემდეგ კიდევ განახლეს სურამელებმა ყრილობა. ყველანი ნაფიცნი და სინდისის განახლებულნი მოვიდნენ დანიშნულ ალაგას და ჭყარეს კენჭი ორ კაცზე რომლებიც იყვნენ დანიშნულნი ამოსარჩევად მამასახლისის თანამდებობისათვის ერთი სომეხი იყო და მეორე ქართველი ურბემა ბევრი იღრიალეს და იძახეს: რჯულის მადლობა ე ჩვენც ადამიანები ვართ ე—ჩვენგანაც ერთი იყოს ე. მაგრამ იმათ ტიტინს არავინ ყური არ ათხოვა. კენჭებმა ქართველი გააშავეს, სომეხი კი იქმნა აღმოჩენული მამასახლისად.

ბაერელი.

ზ ა კ ვ რ ი თ

ჩვენ შევიტყუეთ, უფ. რედაქტორო, რომ ამას წინადა თუშეშავ-სევსურეთის მღვდლებსა ქქონათ გრება შესახებ შეკ-

ლების საქმისა (არ ვიცი ქრისტიანობის აღმადგენელის საზოგადოების წინადადებითა და ნება-რთვითა, თუ თავიანთის ნებითა) თიანეთის მარტოში. ამასა გაწერს თვით ერთი წევრთაგანი ამა გრებისა. გრება ეს არის დიკს-შესანიშნავი, როგორც მით, ვისგანაც იყო შემდგარი, ისე იმითაც რა ნაყოფიც გამოიღო. წარმოიდგინეთ, ისეთს მხელსა დათუჯ საგნებზედ, როგორიც არის ხალხის განათლება და ნამეტნავად მისთვის ღონისძიების მოპოება, ისიც ისეთს ალაგას, როგორც იშავ-სევსურეთისა და თუშეთისა, შეკრებულან წ. მამანი, რომ გადასწევით, თუ რა ღონისძიებით უნდა მოხერხდეს ეს საქმე, წ. მამანი მეთქი, რომელთა შორის ძვირად მოიპოვება სულ სამოადე, რომ მიეღოთ სწავლა სასულიერო სემინარიში მანცა, წ. მამანი, რომელთა უმრავლესობა არის ნ.სწავლი ან მონასტრში, და ან შინა, სადაც მარტო უმნდავითის უგვზო-უგვლოთ ღიჟვნა და ცოტადენი ბლავნა შეადგენს ალფას და ომელას იმათ განათლებისას! აი ესეთი გვამი შეკრებილან ამას წინადა, რომ გადასწევით ბედი და უბედობა განათლებისა. გავრცელებისა იშავ-თუშეთ-სევსურეთში, სადაც ამა საგნის დადგენა და განვითარება უფრო ძნელია, ვიდრე სხვაგან საქთველოში. მე ვამბობ, რომ ეს საგანი, (თუ როგორ უნდა გავრცელდეს აქ განათლება) არის ძრეულ ძნელი მეთქი. მით უფრო, რომ, როგორც იყო ნათქვამი უფროისი მე-31 №-ში, აქ ხალხი ისე არის გაფანტული, რომ ძრეულ იშვიათია ისეთი სოფელი, რომელიც თავის მცხოვრებლების სამრავლოთ აძლევეს კაცს ნებას შეკლისა განათლებისა. მეორეც ესე, რომ სოფლები ძრეულ ახლო არ არიან ერთმანეთზედა, და ამ მიზეზით სხვა და სხვა სოფლებიდან ერთს რომელსამე სოფელში კერ ივლიან ემსწილები სასწავლებლად. საუბედუროდ ამ ძრეულ უბნად გარემოების გაკება არ უნებებიათ ამ ჩვენს მღვდლებსა. თუ რამე რამდენადაც კაცი უფრო სუსტი და ჭლეტი ყოფილა გონებითა, იმდენად უფრო გაბედვით მოუკიდნია ხოლმე ხელი იმისთანა საქმისათვის, რომლის გაკეთებაც შეუძლებელი საქმეა იმისის სუსტისა გონებისათვისა. არ უნებებიათ ამ უბნად გარემოებების გაკება და გადასწევით კიდევ საქმე ძრეულ გონივრულად! ჩვენს კეთილ-გონიერსა და გონებით გამჭრიახ გრებასადიდის გულისმძივრებით დაუნახავს საჭიროდ, რომ ერ-

ზრისტავმა მოხსნა ხალხი სახლის თავზე თითო კაცი, არჩევანი მოახდინა თავისის სადგომის წინა. შეიფარნენ ეს სამი გვარის კაცი და დაიწყეს ჩვეულებრივი ყაყანი. ზოგი ანს იძახდა და ზოგი ბანს. ამას მოემტაცა სხვა ორი კერძო საქმე, რომლებიც ისე გააღმსაღეს ლაზარაკი, რამ ეს ყრილობა წარმოადგენდა ბაბილონის გოდოლის აშენებას — ერთის ლაზარაკი მეორეს არ ესმოდა. ორი საათი იქ ვიდრეც და რაზე ლაზარაკობდნენ ვერ გავიგე. ეს კერძო საქმეები იმაში მდგომარეობენ, რომ სურამის გზირმა მოიტანა იქ ხალხში მთელი გოდოლი სავსე ხორცი, რომელიც ეზოვანთ სურამის გარეთ განძრახ იმისთვის გაკეთებულ სარდაფში. აქაური ადგილის ჯარის და საგათმეოფეების მოსამსახურე სალდათებს ტყეში გაუმართიათ სავსაშო და მათის წყალობით ბევრი ძროხა და ცხვარი სალდათა. მეორე საქმე იმაშია, რომ ამის წინათ სურამის ადგილის ჯარის უფროსმა სურამელებს სთხოვა, რომ სადგომი სახლი მიეცათ ჯარისათვის, სურამელებმა უარი უთხრეს სახლი არ არისო. იმათ ჯავრზე ჯარის უფროსმა დღეს დაარბია სახლის თავზე ორ-ორი სალდათი, რომელთაც უნდა ბინა ქვინდეთ მცხოვრებთა ცოლ-შვილში... სურამელებს ეს არ ეჭანიათ და ამასვე დაიწყეს ყაყანი.

ზრისტავმა უბანა ხალხს წასულიყვნენ სადგომში და დაუფიცნათ, რომ სინდისით აღმოჩნევენ ნაცვალსა. ხალხი წავიდა. ორი საათის შემდეგ კიდევ განახლეს სურამელებმა ყრილობა. ყველანი ნაფიცნი და სინდისის განახლებულნი მოვიდნენ დანიშნულ ალაგას და ქყარეს კენჭი ორ კაცზე რომლებიც იყვნენ დანიშნულნი ამოსარჩევად მამასახლისის თანამდებობისათვის ერთი სომეხი იყო და მეორე ქართველი ურბემა ბევრი იღრიალეს და იძახეს: რჯულის მადლობა ე ჩვენც ადამიანები ვართ ე — ჩვენგანაც ერთი იყოს ე. მაგრამ იმათ ტიტინს არავინ ყური არ ათხოვა. კენჭებმა ქართველი გააშვეეს, სომეხი კი იქმნა აღმორჩეული მამასახლისად.

ბაერელი.

ბ ა კ ვ რ ი თ

ჩვენ შევიტყუეთ, უფ. რედაქტორო, რომ ამას წინად თუშეშავ-სვესურეთის მღვდლებსა ქვინათ გრება შესასებ შე-

ლების საქმისა (არ ვიცი ქრისტიანობის აღმადგენელის საზოგადოების წინადადებითა და ნება-რთვითა, თუ თავიანთის ნებითა) თანეთის მარტო. ამასა ვაწერს თვით ერთი წევრთაგანი ამა გრებასა. გრება ესე არის დიხს-შესანიშნავი, როგორც მით, ვისგანაც იყო შეიდგარი, ისე იმითაც არ ნყოფიერ გამოიღო. წარმოიდგინეთ, ისეთს მხელსა დათუჯ საგნებზედ, როგორც არის ხალხის განათლება და ნამეტნავად მისთვის დანისძიების მოპოება, ისიც ისეთს ალაგას, როგორც თუშავ-სვესურეთისა და თუშეთისა, შეკრებულან წ. მამანი, რომ გადასწავრიტონ, თუ რა დანისძიებით უნდა მოხერხდეს ეს საქმე, წ. მამანი მეთქი, რომელთა შორის ძვირად მოიპოვება სულ სამიოდე, რომ მიეღოთ სწავლა სასულიერო სემინარიაში მანცა, წ. მამანი, რომელთა უმრავლესობა არის ნასწავლი ან მონასტერში, და ან შინა, სადაც მარტო უამნდავითნის უკვხო-უკვლათ დიჯუნა და ცოტადენი ბლავნა შეადგენს ალფას და რამელს იმათ განათლებისას! აი ესეთი ვაძმნი შეკრებილან ამას წინად, რომ გადასწავრიტონ ბედი და უბედობა განათლების. ვაგრცვლებისა თუშავ-თუშეთ-სვესურეთში, სადაც ამა საგნის დადგენა და განვითარება უფრო მხელია, ვიდრე სხვაგან საქათველოში. მე ვაძმობ, რომ ეს საგანი, (თუ როგორ უნდა ვაგრცვლდეს აქ განათლება) არის ძრეელ მხელთ მეთქი. მით უფრო, რომ, როგორც იყო ნათქვამი უიკერიისა მე-31 №-ში, აქ ხალხი ისე არის გაფანტული, რომ ძრეელ იშვიათის ისეთი სოფელი, რომელიც თავის მცხოვრებლების სამრავლით აძევდეს კაცს ნებას შეოლის გამართვისას. მეორეც ესე, რომ სოფლები ძრეელ ახლო არ არიან ერთმანეთზედა, და ამ მიხედვით სხვა და სხვა სოფლებიდან ერთს რომელსაძე სოფელში ვერ ივლიან ემწვილები სასწავლებლად. საუბედუროდ ამ ძრეელ უბრლო გარემოების გაგება არ უნებებიათ ამ ჩვენს მღვდლებსა. თურმე რამდენადაც კაცი უფრო სუსტი და ჭლეტი ყოფილა გონებითა, იმდენად უფრო გაბედვით მოუკიდნია სოფელზედ იმისთანა საქმისათვის, რომლის გაკეთებაც შეუძლებელი საქმეა იმისის სუსტისა გონებისათვისა. არ უნებებიათ ამ უბრლო გარემოებისა გაგება და გადასწავრიტნით კიდევ საქმე ძრეელ გონივრულად! ჩვენს კეთილ-გონიერსა და გონებით გამჭრისკე გრებასა დიდის გულისმხიერებით დაუნახავს საჭიროდ, რომ ერთ-

შინა მამეტეუელი წყარი უფრო მაკ-მაჭანისაგან არის. ეგ ცხადად დამტკიცდა მით, რომ 7 ნოემბრიდან ტფილისში მოვიდა ამბავი, რომ სენატის უმრავლესობა თითქმის მიემხრო მაკ-მაჭანს და მის სამინისტროსა. ამ სახით ამ ორთა უმადლესთა გამგებელთა სახელმწიფო საქმისათა, სახელდობრ შალატს და სენატს, შეიძლება ერთმანეთში განსუქილება მოუვიდეთ და ორთა გათავადება ეგ განსუქილება—ეგ ღმერთმა უწყის და იმათ ვისი სანიდისიც საღისის სურვილს ეურხება და ბოროტ-მქმედებს.

ამ ბოლოს დროს ამბავი მოვიდა, რომ მაკ-მაჭანი გამოსადეგება აღინდელს სამინისტროს და ასალი სამინისტრო შეუდგენია. ასალის სამინისტროს წევრთა წაუკათსავთ შალატის წინაშე წინადადება თვისი და აუხსნიათ რა პოლიტიკასაც მიჰყვებიან. ამ წინადადებაში მოხსენიებულია, რომ ასალი სამინისტრო ედგება აწინდელის რესპუბლიკის წყობილება ყოველფერში დაიცვას და სხვას იძულებულ ჰქონს პატივი ჰსცეს ამ მიხეულს განონს სახელმწიფოისასა. შალატს გამოუცხადებია, როგორ იგი არავითარს საქმეს არ დაიჭერს ამ ასალს სამინისტროსთანა.

ცუდად ირევა საფრანგეთის საქმე და აირევა ვიდრე თუ მალე ბოლო რითიმე არ მოეღო ამ უწყსობას რომელიც შინ აშინებს საფრანგეთს და გარედ ვიდრე მშვიდობის მოსურნეს ეგრობასა.

ინგლისი. ინგლისში ყაჩისი აღებაზედ სწორედ ყელზედ შეიძვრან მწუხარებისაგან ოსმალთა კეთილმოყოფილი გვამი. მით უფრო უნდა იყოს შეწუხებული ის ინგლისელი, რომელსაც ოსმალთათვის გული შეჭსტკივა, რომ ეგრობამ ინგლისს თითქმის ზურგი აჩვენა, როცა იგი ცდილობდა ეგრობა დაეყოლიებინა და თვით მიემხრო რუსეთის წინააღმდეგ. ინგლისი, როგორც გარწმუნებენ გასეთები ნამეტნავად რუსისანი, ესლა სრულიად განმარტებულია და მასსადამე რუსეთისათვის საშიშიც არ არისა. თუ ასეა, ღორდ ბიკონსიფილდის პოლიტიკას და მეცადინეობას დიდი მარცხი მოსვლია. ამ მარცხს ინგლისის საღისი, რასაკვირველია, ითავილებს და იქნება ამის გამომცხადებელი ღორდ ბიკონსიფილდის ზიკველ მინისტრობიდან გადდგომასედა. ტელეგრაფმა ამბობს ჯერ ეს სმა სარწმუნო არ არისა.

ღორდს გლადსტონს, ლიბერალთა დასის მეთაურს სიტყვა წარმოუთქვამს და მოუხსენებია, რომ ვიდრე ჩვენი სამინისტრო „სათუო ნეიტრალიტეტზედ“ იდგება, ლიბერალთა დასიც „სათუო“ მშვიდობიანობას ედგება.

ოსმალეთი. ოსმალეთი, როგორც ეტეობა იმედს მაინც არ ჰკარგავს და თუმც ასეთი საგრობოელი მარცხი მოუვიდა მცირე აზიაში, თუ ეგრობაში, მაგრამ მაინც დაუძინებელს მეცადინეობაშია იმადენა ძალი შეიკრიფოს, რომ ომის ბედი თავისაგან მოატრიალოს და თუ ეს არ მოხდა, ომი გაუსწოროს მაინც რუსეთსა. დაჭსდგომიან ხონთქარს გამალოს წმინდა დროშა მჭმადისა, მაგრამ ხონთქარი ჯერ ამბუდ უნდა ამბობს და რჩეობს თვით ჩაჭსდგეს რაზმი და ლაშქარს უწინამძღვანოს. თუმც ესეა, მაგრამ შიგ სტამბოლში კი დიდი ჩხჩქლია თურმე და დიდი უკმაყოფილებაა საქმეთა მიმდინარეობის გამომ. აი რას იწერება ინგლისის გასეთის „Times“-ის კორრესპონდენტი სტამბოლიდან სტამბოლის აწინთელს მდგომიარობაზედ: „მხელა კაცმა გამომცხადებელს მიხედა მისი თუ რისგან არის ასე დაფეთებული სტამბოლი და რომ დაფეთებულია,—ეს კი უეჭველია. წარსულს კვირას სტამბოლის ქუჩებზედ გაკრული იყო პოკლამაცია, რომელიც იწვევდა ყოველს მამულის მოყვარეს მთავრობის წინააღმდეგ ხელის გამომღებისათვის; ბრალსა ჰსდებდა მთავრობას ვითომც მან ბმანება მიჭსტო დენელებს რუსებს ძალიან ნუ გამომეტეტოთ, რუსეთთან იდუმალი ღაპარაკი აქვსა, რომ ჩვენთვის საუბედურო შეიკება ჩამოგდოსა; ამბუდ თავის დღეში თანახმა არ გახდება ოსმალთა ხელისა და ყოველას ჩვენგანის მოვალეობა არისა ვიომოთ უკანასკნელ განწირულებამდე და განგდვენოთო მტერი ჩვენის საზღვრებიდანა.“ თუო, ჰწერის ბოლოს: ჩვენდა სასარგებლო შეიკება არ მოხდება, თუო მადალი ღმერთი ჩვენზედ ხელს აიღებსო, მაშინ ჯერ მოვაკვიდინოთ სამაგული მჭმად-დამათო (სიქა ხონთქარისა და ამასთანავე დიდი შინა კაციც) და მერე ჩვენ თვითონ დავისოცნოთო“. ამბობენ რომ ეს ამბავი შეთქმულობის საქმეაო. ესლანდელი ხონთქარი არ მოჭსწონს საღისსა, ამის გადაყენება უნდათ და ამის ძმის მურადის ხელსადად აყვანა სულთანის ტანტზედ ჰფიქრობენო.

თუმიცა ომის მომსრეთა დასი ძლიერის სტამბოლში ჯერ კიდევ, მაგრამ შეკრების სურვილი დღე და დღე უფრო მატულობს.

ომის აზრები.

ყარსის ალების შემდეგ ჩვენს გაგვასიის ლაშქარს ოსმალებთან ომი აღარ ჰქონია გარდა ამისა, რომ გასეთის «KABRAT»-ის გორაკებზე სიტყვით, ყარსიდან გაქცეულს მეტროპოლიტის ჟარისათვის ჩვენებს გზა გადაჭრით ოსთისაკენ. სხვა ამის გარდა შესანიშნავი რამ მტერი ახლად არა მომსდარა რა ჯერ ხანად. დუნიანზედ ვი მინტ ყოველი გარდა ყურადღებას ზღვანზედ არის მიქცეული. რუსნი უფრო და უფრო მჭიდროდ გარს ეტყობიან და სულ იმას ცდაში არიან, რომ არც ოსმან-თაშა გამოუშვან ჯარით ზღვანიდან და არც ვინ შეუშვან მის მისაშველებლად. რუსებმა ბევრჯერ, სანა ვი ზღვანის გარეშე შესვდნენ, დაამარცხეს ოსმალნი, ბევრი სიმაგრეები წაართვეს და თვით დაიჭირეს იმისთანა ადგილები, რომ ოსმან-თაშას წასასვლელი გზა შეუკრან.

გასეთის «ГОЛОСЪ»-ს კვნიდამ 13 ნოემბერს ცნობა მოსვლია, რომ ვითომ რუმინის მთავარს კარლასს ლაშქარი დაუწევია ოსმან-თაშისათვის იარაღი დაწვეო ოსმან-თაშას შეუთვლია, რომ მე ამაზედ საუბარს დაუწყებ სხვას ვინც უნდა იყოს რუსის ღებუნადა და შევი ვი არა და ზიარებათ ამის ვლებო, რომ რუმინის ჯარი აქედამ წავიდეს და ჩემს ნიშანის ჯარსა თავისუფალი გზა მიეცეს, სანა უნდა იქ წავიდესო. რუსის მსჯელობის მთავარ-სარდალი ამაზედ თანხმად არ გამხდარა და შეუთვლია მარტო ავიტყვებს თავისუფლებას მივცემო და ზატოხანს სიტყვას ვი ჩამოვართმევო, რომ არსად არ წავლენო. სონთქარი არა ნდომელობსო ევროპის უსამდგომელობას შერიგებისათვის და სულ იმასზედ დგასო, რომ ზიარ-და-ზიარ უშუამავლად რუსთ სელმწიფეს სიტყვას ჩამოუგდოს ამ სავანზედაო.

წერილები პეტერბურლიდან

წერილი მეორე

ამ თი-თარმეტის წლის განმავლობაში, თითქმის მას აქეთ რაც რუსეთი განახლდა, მას აქეთ რაც მას ახალი ცალა მოედო და გაიტაცა მისი უწინდელი უმსგავსება და უხეობა, რუსეთის ცხოვ-

რებაზედ დატრიალდა რაღაცა შავი ნისლი და დაწყდა სვედა. ეს გასაცნობი მოკლენა ისე მტკიცედ დაეტოვასაზოგადობას და მწერლობას, რომ ყოველი გარდა ამაზედ გზებზედა მის ახსებობას. გასაცნობი მეტი რადგანაც განახლებულს ცხოვრებას არამც თუ სვედა არ უნდა აუშლავინებინა, არამედ მხსნება, ძალა და სასოება უნდა მოემტებინა საზოგადოებისათვის. მაშ თუ ასე არ მოხდა, თუ ცვლილება ასეთი უგულისხმოი შედეგებზედა იქონია ცხოვრებაზედ, ჰგავს მძიმე და შესანიშნავი მსოქნი უნდა ყოფილიყო ამ არა-ჩვეულებრივის მოკლენას წამოგებათვის. იყო კიდევ.

ვისაც თვალ-ყური უდევნებია რუსეთის ახლის დროის ცხოვრებისათვის, ან დასწრების ამ მოძრაობას, რომელიც დაეტოვო საზოგადოებას ყირიმის ომიანობის შემდეგ, კარგად ესმდება ის ალტერნატივა, გულის ძეგრი, ცხოვლი იმედი და სასოება, რომელითაც აღსავსე იყო როგორც კერძო გვამი, აგრეთვე ითელი საზოგადოება. არავითარი გუთხე არ მოიპოვებოდა, სადაც ეს ახალი მოძრაობა ცხადი და სავსემხობელი არ ყოფილიყო ყველასთვის. ამ მოძრაობას თავს ედგა ცხოველი მწერლობა, რომლის მოღვაწეთ მალა ეჭარათ განვითარების და წინამტების დროში. საზოგადოება ენდობოდა უფრონად-გასეთობას; ლიტერატურასაც ჰქონდა გულწრფელი სიყვარული საზოგადოებისადმი, და ამ გვარად მძურად, ხელი-ხელს გაყრილი შეუდგნენ ახალს გავაფულს გზას. გლეხების განთავისუფლება და მათის ცხოვრების ახალი განწყობილება; საზოგადოების საქმეთა თვით განხიზება, ახალი საჯარო სამართალი—ი ის ახალი ნიადაგი, რომლის შემუშავებისათვის გამოწვეული იყო ყოველი მოქმედი ძალა როგორც კერძო გვამისა, აგრეთვე მოელის საზოგადოებასა. რუ თუ ესლაც იტყვიო,—ეუბნებოდა მწერლობა თვის მკითხველს,—რომ საქმი არა მქვსო? რუ თუ ესლაც გულ-სულ დაკრეფილი მიეცემიო შეს ჩვეულებრივს ოხრას და გენესას? დასაძახისის ცუდათ ჯდომიო ამ ყამად, როდესაც და სხვ.

აი განვიდა ხანი და ახალს მოძრაობას თითქო რაღაცა საწამლავი ჩაჭყვა. მართალია ცხოვრებამ იფერი იცვალა, მაგრამ მისი შინაგანი თითქო იგივე დარჩა. განახლებას თან მოჭყვა ის მოკლენა, რომელიც აუცილებელი შედეგია ყოველ განწყობილის იმედისა და ტუფილ-უბრალო ღოდინისა. ყველასთვის სასიქადულო ახალი

გამოვიდა წაღაც ვისურ-მოგონილი და ფრთა-მოკვეთილი. რას მთავრდით და რა გამოვიდა, ფიქრობდნენ მომ-
 რაბის ჟუთესნი მღვწენი. სუ თუ ეს იყო ჩვენი იმედი,
 ჩვენი გულის წადილი? სადაჩის ის საყვავლათა ბედნიე-
 რება, ის უანგარო სიყვარული მომქეთადმი, ის გულ-
 წრეული სამსახური საზოგადოებისა და ხალხსათვის,
 რომელნიც წაწვენიდნენ ივენენ მოწინავე აზრის დრო-
 შასუდ? მის მაგიერ ასაღმა ნიადგმა აღმოატყნა იგივე
 აკ-მუცლობა, იგივე გულ-გრილობა, იგივე ზრუნვა მხო-
 ლად თავის თავისათვის და ანა თვის მომქეთათვის, იგივე
 საყვავლათა სიგლასაკე, საყვავლათა უმეცრება და
 უსწობითი უსწობლობა. სუ თუ გაქრა ის მნათობი,
 რომელიც გზას უჩვენებდა საზოგადოებას და მოასწავებ-
 და მის მომავალს? მართლა და გასაცრები რამ მოხდა.
 გაცს თითქო მიეცა რასაც თხოულობდა, მაგრამ არამც
 თუ გამყოფილი არ დაჩა, არამედ თითქო შეტრევა გი-
 დეც. თითქო გაეღო გაცს იმ ტარის კარი, რომელსაც
 ისე გულწრფელად აკაკუნებდა, მაგრამ ბედნიერება გა-
 ვერ ქნოვა.

ერთის სიტყვით გაქარწყლებულმა იმედმა, მოტ-
 უეუბულმა გულის წადილმა დაბადა ის სევდა და ნილი,
 რომელიც მოაწვა ცხოვრებას ამ უგანსენელ დროს.
 მიიხეობულს საზოგადოებაში, დადუნებულ ცხოვრებაში
 თითქო არსადგან არ მოხანდა შეება, სასუგებო ნაპერ-
 წკალი ჟუთესის მომავალისა. ამ გვარ გარემოებაში
 უნდათ გავარდა სმა ჩავრულთა სლავიანების განთავის-
 უფლებისა. ადვილად წარმოსადგენია თუ რა გვარი შთა-
 ბეჭდილება უნდა ქონოდა ამ საქმეს იმ გვარ საზო-
 გადოებაში და ცხოვრებაში, რომელიც ზემოდ მოგახსე-
 ნეთ. მართალია ეს გარდა ამ შემოსული მოძრაობა ჟერ-
 ვრობით არავითარ არ სცვლიდა შინაურობას, შინაგან
 განწყობილებას და ცხოვრებას. მაგრამ ცოტადუნდაც
 რომ გაენათა გარშემოტყემული სიბნელე და მცირე სი-
 ცოცხლეც რომ ჩაებეჭვა დადუნებულს გულში — ისიც
 საკმაო იყო. უანგარო სიყვარული, უანგარო მიდრეკი-
 ლება ჩავრულთა სიკეთისადმი საზოგადოდ მკობრისი და

სასიკეთოა ვინც უნდა ივენენ ეს ჩავრულთა, ჩვენები თუ
 სსვანი.

აღმოსავლეთის საქმე ბევრჯერ წამოდგარა, და
 აგრეთვე ბევრჯერ უომნია რუსეთს აღმავლეთთან. მაგრამ
 აწ წამოყენებულს საქმეს და აწინდელს რმინობას ერთი
 სასიათი სტარს, რომელიც ისე მტკიცედ და აშვარად არ
 სუფუკდა წარსულში. მე მოგახსენებთ აღმავლეთის სლავ-
 ვიანთა განთავისუფლებაზე და მათი ბედის განწყობი-
 ლებაზე. სლავიანების სამწესაზრო მდგომარეობა ეს რთი
 წელიწადია იბეჭობს საზოგადოებისა და მწერლობის
 ურადლებას. იგივე საგანი წარწერილია აწინდელის რმიან-
 ბის დროშაზე. აღმოსავლეთის საქმე გადიქა სლავიან-
 თა საქმედ. უწინ თუ რუსეთს უომნია აღმავლეთთან, ამ
 რმის საგანი ყოფილა რომელიმე სასელმწიფო სატკებ-
 ლობა. აწ რმიანობის საგანად სავარად გამოცხადებულა
 მხოლოდ სლავიანთა განთავისუფლება. დიხს-შესანიშნავია
 დავსდართ თუ როგორ დაუსუდა რუსული მწერლობა ამ
 საგანს, ე. ი. წამოყენებულს სლავიანთა საქმეს. მართა-
 ლია, რუსული მწერლობა იმ გვარ მდგომარეობაში არ
 არის, რომ გულ-წრეული და ნამდვილი გამოსტვა შექი-
 ლის ყოველგვარის აზრისა და მიმართულებისა, რომე-
 ლიც გი დასტრიალებს საზოგადოებას. მაგრამ მინც
 ცოტად თუ ბეჭდა, შიჭდაპირ თუ გადაკვრით, თუ სა-
 ზოგადოებისა არა, თვით მწერალთა (რომელნიც, უნდა
 ვიფიქროთ მოწინავე გვამნი არიან) აზრი და მიმართუ-
 ლება სომ ისტება. ესეც დიხს-საწინობია. რმიანობის
 წინედ რუსულს მწერლობაში წარმოთქმულ იქმნა რგვა-
 რი აზრი და შესედელობა სლავიანების განთავისუფლე-
 ბის შესახებ. ზოგნი იმ აზრზედ იდგენენ, რომ სლავ-
 ვიანების საქმე თუმიცა ასლთ ესება რუსეთსა, მაგრამ
 მინც მისთვის გარეშე საქმეს და არა შინაგანი. აღმა-
 ლეთის სლავიანთა მდგომარეობა, ავია თუ კარგი, იმ გვარი
 საგანი არის, რომელზედაც დამყარებული არ უნდა იყოს
 თვით რუსეთის ბედ-აღბლი. მართალია სლავიანების
 მდგომარეობის შემსუბუქება საჭიროა, მაგრამ ერთგვარად
 საჭიროა, როგორც რუსეთისათვის აგრეთვე მთელ
 ევროპისათვისა. ჩვენ თვითონ ჩვენ შინაობაში ბევრ
 რამ გვაკლია და სსვებისათვის ზრუნვა ჟერ რა დრო-
 სია. ამ აზრისა და მიმართულების მოწინააღმდეგენი
 ამობდნენ: სლავიანები თვის გვარტომობით ენათესავე-

ბიან რუსებსა, ერთის სისხლისა და ღვიძლისა აზიანო; მასსადაც მათი განთავისუფლება ზირდაზირ რუსეთის მოკვლეობასა და ყველაზედ უწინაეს რუსეთმა უნდა ივისრესო. ამ უგანასკნელებს ჰსურდათ ომა, და ყოველ ღონისძიებას სმარობდნენ თვისის სურვილის გატანისათვის. სრულეს ჭეშმარიტების დასაცვლელად აქვე უნდა მოგასვენოთ, რომ ამ უგანასკნელის აზრის მიმდევრთა შორის ზოგნი ლაღ-მართლად დაწმუნებულნი იყვნენ, რომ ომიანობა უნაყოფოდ არ ჩაივლის თვით რუსეთის შინაგან ცხოვრებისათვისაც; ომიანობა, მეტადრე იმისთანა მადლის განსწავლით, უსათუოდ გააღვიძებს და დასძრავს საზოგადოებასა და სიცოცხლეს მოუმატებს ცხოვრებასა. ზოგნი ამას მოკვლადნენ სიკვ და სიკვ ზიზადის სარგებლობისათვის (როგორც ზოგიერთი გასეთები ომს ქადაგობდნენ იმ იმედით გულში, რომ ხელის მამწერლები მოგვემატება)...ასტყუად ომი ბედგულთა დასაცვლელად. მისი მიმდინარეობა, რომელიც ჯერაც არ გათავებულა, გარკვევად მოგვსენებათ. მოგვსენებათ აგრეთვე ისიც თუ რა დაბრკოლება, რა განსაცდელი დაუსკდა წინ ამ საქმეს როგორც თვით მსედრობის შესახებ, აგრეთვე საზოგადოებრივი მხრითაც. ახლა დავაკვირდეთ იმას თუ რა გამოჩნდა საქმის მიმდინარეობაში. *)

ბევრი რამე კი გამოჩნდა ღვთის წინაშე. დიდი თავში ცუმა ისმელა სლავიანებისათვის, სახელდობრ ბოლგარიელთათვის, ის კი არა თუ ამავე ბოლგარიელთა ჭეშმარიტი მდგომარეობა არავინ იცოდა. გამოჩნდა, რომ ბოლგარიელნი ისე მოაშენებულნი და გაკეთებულნი არიან, რომ ერთის ინგლისის გასეთის (რომელიც, უნდა მოგასვენოთ, რუსეთისა და სლავიანთა საქმის კეთილის მოსურნეა) კორტესპონდენტს შუნიც მოუვიდა—ნეტავი ჩვენი გლეხებიც ამ ყოფაში იყვნენო, როგორადაც ბოლგარიის გლეხები არიანო. ამავე კორტესპონდენტის სიტყვით რუსის აფიცრები დიდის განცვიფრებით შესტკვროდნენ მდიდარსა და კეთილ მდგომარეობით აყვავებულს ბოლგარიას. „იმათ, ამბობს კორტესპონდენტი, ეგონათ, რომ ბოლგარიის ხალხი არის დახატული და გლახა,

*) ქვემოთ მოყვანილს რუსულის შერლობის სიტყვითვე მოგვსენებათ. რუსული ანბანით «ЗАДНИМЪ УМОМЪ ВРЪНКОМЪ» სწორედ აწინდელს რუსულს უურბალ-გაყვითობასეუდ არის გამოტყობილი.

რომელსაც მრავალი დაბრკოლება უდევს წინ თვისის სარწმუნოების აღიარებისათვის; რომელიც დაუდგრომელ შიშშია თავისის სიცოცხლისათვის და თავისის ცოლ-შვილის ნამუშისათვის. ესლა რაღა გამოჩნდა? ამბობენ რუსები. ბოლგარიელნი ძალიან გარკვევად ცხოვრობენ; რუსის გლეხი ოქროშიადაც ვერ შეედრება ბოლგარიელს სიმდიდრით და ცხოვრების მოწყობილობით. ამას მუხუმის მხრით დავუმატებ, რომ დიდად გავისარებდი ინგლისის გლეხ-განცობაც რომ ამ ყოფაში იყოს. ბოლგარიელთა შუბის ბეღლები, ბლამად აკესებულნი დიდ მანძილზედ რიან დაწმუნებულნი. ყოველ სოფელში შესვლებით მრავალ საჭანელს, ცხენს, თხას და ცხვარს. სახლები სწორედ სასახლენი არიან მოლდავის და ვლახის გლეხის ქაბ-მანების შედარებით. შარშანდელი ჩალა ჯერაც არ არის მთლად სმარებული ისე ბლამდაც აქვთ. რძის იყიდით ყოველ ოჯახში. სოფლებში თითო მქიითხედ ექვსი საქრისტიანო ეკვლესია მადის. რქოს დასურდაკება თეთარ ოფელზედ ადვილია. ბოლგარიის გლეხი დიდის აღტაცებით არ მოეგება თვის განთავისუფლებას, მეტადრე როდესაც მას აუცილებლად თან მოსდევს მისის სახლის გადაწვა ან ყელის გამოწვა ბაშისურუკების მიერ.“ აი კიდევ რას ამბობს რუსის კორტესპონდენტი გასეთის «Новое Время»: „რუსის აფიცრთა უმრავლესობა ძალიან გაკვირვებული იყო, როდესაც დაინახეს ბოლგარიის აყვავებულნი სოფლები და საშუალოდ იმგვარი კეთილმდგომარეობა, რომელიც გულთ სანატრელია ჩვენის გლეხისათვის. ხალხის დაცემაც ვერ ვჭმობავთ; ზიზაქით, აქაური ხალხი (ე. ი. იმ სოფელს საიდგანაც იწერება კორტესპონდენტი) ზატოხსურდა დაუსკდა რუსის ჯარს და არავითარი სულ მდაბლობა არ გამოუჩენია. სხვათგორი სასახლობა ვნახე მხოლოდ სისტოკში, სადაც ყველა ჩვენ წინ მიშით თრთოდა.“ («Новое Время», № 510). აი კიდევ რას იწერება იგივე კორტესპონდენტი იმავე სოფლიდან: „ჩვენ გვინდოდა შეგვეტყო თუ როგორადაც ცხოვრობდნენ ურთიერთ შორის ოსმალები და ბოლგარიელები, რადგანაც მესამედი ნაწილი ამ სოფლისა ოსმალებსა. ამაზედ ყველამ გვიზასურს, რომ ჰსცხოვრობდნენ მეგობრულად და ყველანი ერთხანად შეწყუბებულნი იყვნენ მხოლოდ ჩეჩენებისაგან“. ამ გვარი ცნობა მრავალი მოიხვეჭება აწინდელს რუსულს უურბალ-გაყვითობაში, რომელიც საკმაოდ გვიჩვენებს რა მდგომარეობაში იყვნენ ბოლგარიელნი ოსმალებით.

აი კიდევ, მაგალითებზე, რას იწერება იგივე გორ-
ქესზნდენტი სწავლისა და სარწმუნოების შესახებ: „შვი-
დი წელიწადია მას აქეთ, რაც ეკლესიას აშენდა (სოფ.
ზავლას, საიდგანან იწერება გორქესზნდენტი) სისტო-
ვის არქივრის ნება-რთვით, შკოლას კი დაასრულა უფრო
ადრე მიღწა-დ-ფაშის თაოსნობით. ამ გამომჩინილმა კაცმა
მტკიცე და კარგი სახელი დაიმკვიდრა როგორც ზავლას,
აგრეთვე ახლო-მასლო სოფლებში. ჩუენის სახლას ზატ-
რანის მოსუტებულმა დედამ გვიამბო, რომ მიღწა-
ფაშს ბეჭდვულა ყოფილა სოფ. ზავლას და დიდხანსაც
ულანაზრავნის მცხოვრებლებთან, და ყოველთვის აგონებდა
თურმე სალას (ასმაღეს და ბოლგარელებს) უსათუოდ
შკოლას უნდა დაასრულით და შვილები გაგზავნათ სასწავ-
ლებლად. ჩვენ კიდევ ისე არ გვეჩინებოდა, — ამ-
ბობდა მოსუტებულნი დედა-კაცი, — როგორც სასმელს,
რომელთაც ეუბნებოდა: რომ სწავლას არ დასდიოთ
ვერც რუმინელებს გამოუსვალთ ხელიდან, ვერც ბოლ-
გარიის ვაჭრებისა. ამის შემდეგ სასმელსა დასრულს
მედრესე (შკოლას).

ამ გვარ ცნობათა თაობაზედ ერთი მწერალი *)
ამბობს: ახლანდელ მთავრობას თუ არა კიდევ სადმე
ვერობაში იმისთანა ქვეყანა, სადაც მცხოვრებნი, რო-
გორც ქალქისა, აგრეთვე სოფლისა იმ გვარ სიმდიდრე-
ში და კმაყოფილებაში იყვნენ, როგორც ბოლგარელები
და აგრეთვე თავისუფლები და დამოუკიდებლები იყვნენ
თავის საგვარტომო (национальный) მიდრეკილების წარ-
მოქმედში და განვითარებაში? — ყოველად შესაძლებელია,
რომ იმ მანა-შანურ მდგომარეობაში, რომელშიაც იმყო-
ფება სასმელის ადმინისტრაციის და სამართალი (судь),
ბოლგარიაში სწორად მოხდეს კერძო უსამართლო-
ბა, ძალადობა და უდიდობა; მაგრამ ნუტავი
მიხეწონ ვერობაში იმისთანა კეთილ-მოწყობილი ქვეყა-
ნა, სადაც ამ გვარში შემთხვევას არ დასტრიალებდეს დაბა-
ლის წოდების კაცებს, რომელნიც, ამასთანავე, მოკლე-
ბუღნი არიან როგორც ბოლგარელების კეთილმდგომა-
რეობას, აგრეთვე იმ თავისუფლობას, რომელიც უზურობათ
ბოლგარელებს იმ განქმობის ძალით, რომ მათზედ
არავითარი საზოლიტიკო და საზოლიციო ზედმედი
აქ სუფევს“. ეს რას ჭნიშნავს? მას ბოლგარელებთან

ავანუება რაღა არის? ამასვე მერე მოგახსენებთ და
ამისათვის წინ გავიმძღვრებთ ამავე წერილს («Письма о
войне»). ესაა კი განვარტებით შიდაზიარ ჩუენი საუბა-
რი. ვჭსთქვით ინგლისელს მიუტევება ბოლგარელებთან
მდგომარეობის უცოდინრობა — იგი არც ნათესაობას
ჩემებდა, არც გულში ცუმა ჭქონდა. მაგრამ რუსული
გაზეთი კი რომ თვის ნათესავს ვერ იცნობდენ, — ეს კი
ვერავიერია, სწორე მოგახსენათ.

ბრძოლა რომის დასაპროვალად
კონსტანტინოპოლში.

(უქმევე *)

„იუსტინიანეს“ ახალქალაქში წითელს სასახ-
ლეში, ბელიზარის დარბაზში, იჯდა ბელიზარის
ცოლი ანტონინა და თითქო სრული თვისი გონება
მიეცა იმ ხელ-საქმისათვის, რომელიც ხელში ეჭი-
რა. იგი ოქრომკედით ჰკერავდა დაფრის ფოთოლ-
სა მანტიანედ. იმ მანტიას უმზადებდებდა გმირს,
ბელიზარის. მის ახლო პატარა ტაბლა იდგა, მრავ-
ალის ძვირფასის თვლებით მოჭედილი და იმ ტაბ-
ლაზედ იდგა წითელის მელნით დაწერილი მდიდრად
მორთული წიგნი პროკოპისა სახელად „ბრძოლა
ვანდალთა თანა“. ამ წიგნში აწერილი იყო ერთი
იმისთანა ომი ანტონინას ქრმისა, რომელიც ყვე-
ლაზედ ბრწყინვალე და სახელოვანი იყო. ანტონ-
ინას ფეხთა წინ იწვა მშვენიერი დაშინაურებული
ვეფხვი, რომელიც სპარსთა მეფეს ეჩუქებინა ბე-
ლიზარისათვის. ეს საჩუქარი მით უფრო ძვირფასი
იყო, რომ საშინაოდ გაგეშა ვეფხვისა ძალიან ძნე-
ლია. ეს ლამაზი, დიდი და ღონიერი მხეცი ისევ
გაგარევედებოდა ხოლმე, როცა სანადიროდ წაი-
ყვანდნენ და ამიტომაც ბელიზარიმ მის სანადიროდ
წაყვანაზედ ხელი აიღო. ვეფხვი დიდის ქეიფით გა-
შოტვილიყო, როგორც კატა, ანტონინას კაბის
კალთაზედ, ეთამაშებოდა ოქრომკედლის გორგალს,
იქნევდა კუდს და თავის მრგვალს და გონიერს თავს
თავის ქალბატონის ფეხებზედ წაუა-წამოუსვამდა
ხოლმე.

*) ივერია № № 12, 21, 22, 23, 24, 28, 32, 35 და 36.

*) «Письма о войне». «Отеч. Зап.» 1877, № 9.

მოახლემ მოახსენა ანტონინას სტუმრის მოსვლა. იგი მოვიდა, ჰსთქვა მოახლემ: უბრალოს საცაოთა, თავილამ ფეხამდე წამოსასხამშია გახვეული. ჯერ უთხრეს რომ ბატონი შინ არ არის, და ქალბატონი კი, როცა ბატონი შინ არის, არავის მიიღებს ხოლმეო. მაგრამ, დაუმატა მოახლემ: იგი თავილამ ვერ მოიშორეს. ბოლოს გეიბძანა, შენ მოგახსენოთ, რომ ცეტეგს შენთან სალაპარაკო რამ აქვსო.

— ჩქარა მოაწვიე, დაიძახა ანტონინამ.

ანტონინას მოაგონდა, როცა ცეტეგი პირველად ენახა იტალიაში; მოაგონდა რომ იმ პირველ ნახვაშივე ცეტეგმა თავი მოაწონა, მოაგონდა რამდენიმე შემთხვევა, საცა ცეტეგმა საკვირველი სიკეთე და ქველობა გამოიჩინა და თავისი უკეთესობა არ აგრძნობინა ბელიზარის. ჯერ კიდევ ანტონინა ამ ფიქრებშიდამ გამოსული არ იყო, რომ ცეტეგის ფეხის ხმაც მოესმა. ანტონინა მსწრაფლ ფეხზე წამოდგა. ამ უეცარს ქცევაზედ ვეფხვიც წამოდგა, აილურსა, მრისხანებით მიაპყრა თვალნი ფარდასა, ყრულ მოჰყვა ღრინვასა და ყვითელი კბილები წამოყარა.

ფარდა გაღიწივა და მუნით გამოჩნდა რიდე მოხვეული თავი ცეტეგისა. შეშინდა ვეფხვი, თუ მოაგონდა, რომ რიდე მოხვეულნი კაცნი ჰსწურთენიდნენ მას სპარსეთში—უფრო აილურსა, მოემზადა გადასახტომად, კამარა შეჰკრა, კულის ქნევა აუჩქარა და პირილამ ქაფი წამოუყიდა. ანტონინას ელდა ეცა და ისე ელდა ცემული დაჰყურებდა ვეფხვსა.

— გაექე, გაექე, ცეტეგ! დაიძახა ანტონინამ.

ცეტეგს რომ დაეჯერებინა, სწორედ დაილუპებოდა, იმიტომ რომ მის და მხეცის შორის ერთი კარიც არ იყო, რომ გასვლის შემდეგ მიეკეტნა, ყველგან კარის მაგიერ ფარდები ეკიდა. ხოლო ცეტეგი თამამად და სისწრაფით შემოვიდა ოთახში, და თვალი კი არ მოაშორა ვეფხვს; ხელით რაღაც ანიშნა და გაიძრო ხანჯალი: „დაწე, დაწე, შენ გახურებულო რკინავ!“, უთხრა მან სპარსულად და თვით მიიწივა ვეფხვზედ. მხეცმა დაიღმუილა, მაგრამ კამარისათვის წეკრული ძაროიბი მოეშენენ.

შიშით აკანკალდა ვეფხვი, ცოცვით მივიდა ცეტეგთან და მარცხენა ფეხს ლოკვა დაუწყო. ცეტეგმა მარჯვენა ფეხი დაადგა ვეფხვს მარცხენა ფეხზედ. ანტონინა გაოცებით უყურებდა ამ სანახავსა.

— „ღარციოსი-შენთა ფეხთა წინაშეა! ჰსთქვა ანტონინამ. მაგას თავის ღღეში ეგ არ უქმნია. კინალამ არ გააფთრდა, როცა ბელიზარიმ მოინდომა ეგ ექმნევინებინა. სად გისწავლია, ცეტეგ, ეგ ოსტატობა?

— რასაკვირველია, სპარსეთში, მიუგო ცეტეგმა. ამის თქმაზედ ასე ძალიან დაჰკირა ფეხი მემშინებულ ვეფხვს წელზედ, რომ ვეფხვმა ტკივილისაგამო დაიღმუილა, წავიდა და შორს ოთახის კუთხეში მიწვა, ხოლო ცეტეგს კი თვალს არ აშორებდა.

— ბელიზარიმ მარტო სპარსთა ციხეების დამორჩილება იცის, ჰსთქვა ცეტეგმა: მაგრამ სპარსთა ენა კი ვერ დაიმორჩილა ამ ცოფიანებს კი ბერძნული არ ესმისთ. შენ კარგი გუშავი გიღგა, როცა ბელიზარი შინ არ არის, განაგრძო ცეტეგმა და ჩააგო ხანჯალი.

— რამ მოგიყვანა ჩემთან? ჰკითხა ანტონინამ ჯერ აქამომდე არ დამშვიდებულმა მღელვარებისაგან.

— ეგრე ხშირად უარ-ყოფილმა მეგობრობამ. შენი ქმარი უნდა გადავარჩინოთ განსაცდელს: მას თუმცა ვაჟ-კაცობა ლომისა აქვს, მაგრამ მოხერხება კი თავისივე არა აქვს. ბელიზარის თავს დიდი უბედურება მოდის, საჭიროა იმ უბედურებიდამ დავიხსნათ მოწყალება იმპერატორის....

— ხმალია, მე ეგ კარგად ვიცი. მაშ სამსახური და ღვაწლი ბელიზარისა....

— სწორედ ეგ ღვაწლი და სამსახური ღუპვენ კიდევ ბელიზარის. იუსტინიანეს შენის ქრმისა ეშინიან.

— ეგ არა ერთხელ და არა ორჯელ შეგეიმცნევი ჩვენ თვითონ.

— მაშ იცოდე შენ პირველმან ის, რაც კარის კაცთა გარე არა ენ იცის—იმპერატორმა დღეს ომი ბძანა გოთთა წინააღმდეგ.

— ძლივს! დაიძახა ანტონინამ და სახე სიხარულით გაუნათლდა.

— ეგ კარგი, მაგრამ საწყენი იცი რა არის? ის არის, რომ ბელიზარი არ გაუძღვება ჯარს.

— მაშ ვინა? ჰკითხა მრისხანედ ანტონინამ.

— ორში ერთი მე ვარ დანიშნული.

ანტონინამ ექვით შეხედა ცეტევს.

— დიად, მე დიდხანია მაგას ვცდილობდი. მეორე იქმნება არეობინდი, ხოლო ამ ადამიანის ჩრდილთან ერთად მე ვერას გავხდები, მე არ შემოძლიან გამარჯვების იმედი ვიქონიო. მარტო ბელიზარის შეუძლიან გოთთა დამარცხება. ამის გამო ყოველი ღონისძიება უნდა ვიხმარო, რომ ბელიზარი ჩემთან იყოს, თუნდა ჩემს უფროსად, მთავარ-სარდლად. ყური მიგდე, ანტონინავ, მე ჩემს თავს ვხადი პირველ სახელმწიფო კაცად.

— ჩემი ბელიზარი გმირია, იგი სახელმწიფო კაცი არ არის, ჰსთქვა თავ-მოწონებით ანტონინამ.

— სასაცილო იქნება, განაგრძო ცეტევმა: მე შემადაროს ვინმემ მასთან, ვინც ძლივით იმოსა, დაამარცხა ვანდალნი, სპარსნი და გოთნი. მე პირდაპირ გეტყვი: მე წინ მიძღვის განა მარტო სიკეთე ბელიზარისა, არამედ ჩემი საკუთარი სარგებლობაცა. მე იგი უნდა შევანდეს ამხანაგად ამ ომშია გოთთა წინააღმდეგ.

— ეგ აშკარაა, ჰსთქვა უმზაკვროდ ანტონინამ.

— ხოლო ძნელია რომ იუსტინიანე მაგაზედ დავიყვებულათ. იუსტინიანე ეხლა ისეთის ექვით უყურებს ბელიზარს, რომ თავის ღლეში ესე არ უყურებია.

— რათა, ღმერთო ჩემო?

— თუმცა ბელიზარი დამნაშავე არაშია, მაგრამ მეტად გაუფხილვებელია. აი ეს რამდენიმე თვეა, რაც ბელიზარის მოსდის ბარათები და წერილები, რომლითაც იწვევენ მას შეთქმულობაში მონაწილეობა მიიღოს. მაგ წერილებით სულ თან ჰსდევნენ, ხან წამოსასხამში გაუხვევენ, როცა საბანაოდ დადის, ხან ბაღში გადმოუგდებენ ხოლმე.

— ღმერთო ჩემო, მაშ შენც გცოდნია ეგ ამბები! იკითხა ელდა ცემულმა ანტონინამ.

— ჩემდა სამწუხაროდ, მარტო მე კი არა, სხვებმაც იციან, თვითონ იმპერატორმაც იცის!

— ძალიან კარგი და აქ ხომ საქმე არც იუსტინიანეს მოკვდინებაზეა და არც ტახტიდამ ჩამოგდებაზედ.

— მართალია, მაგრამ მის თავისუფლად გამგეობას ეხებიათ. რომი გოთთა წინააღმდეგ — „ბელიზარი დანიშნონო სარდლად“ — სამარცხვინოა უმადურს კაცი ემსახუროსო, — ძალა დატანე იმპერატორსაო, მაგას საკუთარი მისი სარგებლობა ითხოვსო, — ამას ანუ თითქმის ამას იწერებიან იმ ბარათებსა და წერილებში. ტყუილია თუ? რასა-

კვირველია, ბელიზარმა ყოველს ამას ყურიც არ ათხოვა, მაგრამ მისი ბრალი ეს არის, რომ ყოველივე ეს არ აცნობა იმპერატორს. ეს ისეთი რამ არის, რომ იქნება ბელიზარს თავის მოკვეთად დაუჯდეს.

— ვიშ, მაღალო ღმერთო! დაიძახა ანტონინამ და მწუხარებით ხელების მტვრევა დაიწყო: არ აცნობა იმისთვის, რომ მე ვურჩიე, მე ვმართვე. პროკოპი ურჩევდა უთხარ ყველაფერი იუსტინიანესაო, ხოლო მე, მე მეშინოდა, ვფიქრობდი რაკი იუსტინიანე შეიტყობს რომ ბელიზარის ამ გვარს საქმეში იწვევენ, აღარ ენდობა ბელიზარს, გულს აიყრის მეთქი; ფიქრობდი რომ ამაში ბელიზარის დანაშაულობაზედ ექვს აიღებს მეთქი.

— ვითომ, მარტო მაგის გულისთვის ურჩიე არა თქმა, ჰსთქვა ცეტევმა.

— მაშ სხვა რა იქმნებოდა? ნეტა რა გგონია? ჰკითხა ხმა-დაბლა ანტონინამ და თან და თან სახე: სიწითლით ენთებოდა.

— შენ კარგად უცოდი რომ შეთქმულობაში შენი კარგი მეგობრებიც ურჩვიან, შენ გინდოდა წინ დასწრებით მათთვის გეცნობებინა და მით ღრო მიგეცა, რომ როგორმე შეთქმულობიდამ თავი დაეხსნათ, ვიდრე გაჰსცემდნენ.

— მართალია, წაიდუღუნა ანტონინამ: ბელიზარის თავ-დასხნილი ფოტეუსიც ვერია.

— ერთი კიდევ სხვაც არის, ჩამოართვა სიტყვა ცეტევმა: ის, რომელიც შენ დაიხსენი თეოდორას ოქროს საპყრობილედამ და რომლის გადაკარგვაც ბოსფორში შენ ვერაფრად გიამება.

ანტონინამ ხელები პირისახეზედ მიიფარა.

— მე ყოველივე ვიცი, ანტონინავ, ჰსთქვა ცეტევმა: შენი უწინდელი ცოდვანიცა და ბოლონდელი კეთილ მიდრეკილებანიც. მის მაგიერ, რომ მარტო ბელიზარისათვის გეფიქრნა, შენ იმისათვისაც ჰფიქრობდი. ახლა ბელიზარის უბედურება რამ შეემთხვას, ვისი ბრალი იქმნება?

— გაჩუმდი, ცეტევ, მეყოფა! შემობრალე მე, შემობრალე, დაიკვნესა ანტონინამ.

— სასოწარკვეთილებაში ნუ შეხვალ, განაგრძო ცეტევმა: შენ დიდი მფარველი და შემწე გყავს იუსტინიანეს წინაშე. თუ ბელიზარის ექსიარად დაჰკარგვენ, შენ შეგიძლიან დაიხსნა იგი უფრო დიდის სასჯელისაგან, ოღონდ ყოველად შემიძლებელს დედოფალს მიჰმართე.

— დედოფალსაო! დაიკვილა ანტონინამ: ვიშ! მან ფიცი დაჰსდვა რომ ჩვენ ამ ქვეყანაზედ არ გვაცხოვრებს.

— მაშ საქმე ვერაფრად ყოფილა, ჰსთქვა ცეტევმა: ძალიან ცუდად ყოფილა, იმიტომ-რომ თეოდორამ იცის შეთქმულობის ამბავიცა და ისიც რომ ბელიზარის გარევა უნდოდათ. შენ კარგად იცი, რომ ამაზედ ნაკლებ ბრალისათვისაც....

— თეოდორამ იცისო, ამბობ შენ? მაშ დავ-
ლუბულვართ. მხოლოდ შენ თუ დაგვისხნი, თორემ
სხვა არაინ. დაგვისხენ გვიშველე რამ.

თავ-მომწონე ანტონინა ორივე მუხლზედ დავ-
ცა ცეტევის წინ.

ოთახის კუთხილამ მოისმა მწუხარე ღმუილი:
უეჭველია ვეფხვი ამის დანახვაზედ შეშინდა. ცე-
ტეგმა მრისხანეს თვალთ შეხედა ვეფხვს და იმავე
დროს დაჩოქილი ანტონინა წამოაყენა.

— ალზდევ ბელიზარის მეუღლევ, სასოებას
ნუ წარიკვეთ. დიად, არის ღონისძიება ბელიზარის
დახნისა, მხოლოდ ერთად ერთი ღონისძიება კია.

— ისა რომ ეხლავ ყოველი ფერი გაუმჟღავ-
ნოს?

— არა, ეხლა ეგ გვიან არის. ეხლა ბელიზა-
რის აღარ დაუჯერებენ, საქმით მოჰსთხოვენ დამ-
ტკიცებას და არა სიტყვით. მან უნდა სულ ერთად
მოაგროვოს შეთქმულნი და სულ ერთად ხელში
ჩაუგდოს იმპერატორსა.

— როგორ უნდა მოაგროვოს სულ ყველანი
ერთად?

— თვითონ უნდა მოაგროვოს. ამაღამ იგინი
შეიკრიბებიან ფოტიუსის სახლში. ბელიზარი იმათ
მოთავედ გაუხდეს. მაშინ იმისათვის ადვილი იქმნე-
ბა ყველანი ხელში ჩაიგდოს. ანციკი კი წინაღვე
ცნობილია თეოდორასაგან, თვითონ ანციკმ მით-
ხრა.

— დავ იგი მოკედეს, ბელიზარი უნდა დახ-
სნილ იქმნას.

— განა ბელიზარი თანახმა იქმნება თავისი
თავ-დასხნილი მონა ფოტიუსი გაჰწიროს?

— რა დროს ფოტიუსია? თუ მე მიმიძღვის
რამე ბელიზარის წინაშე, დღესვე დაგიმტკიცებ მა-
გასა. დარწმუნებული იყავ, რომ ბელიზარი ყოველს
ფერში დაჰყვება ჩემს, ჩვენს ერთხმად გადაწყვე-
ტილს რჩევასა.

— ძალიან კარგი. მაშ შუალამისას ბელიზარი
ფოტიუსის სახლში უნდა იყოს. როცა გუშაგი და-
იყვირებს თორმეტი საათითა, მე შემოვარდები დარ-
ბაშში. ბელიზარიც შემოვა იქ, რაწამსაც დაინახავს
ჩემს ზანგს სიფაქსა სახლის ნიშში, პეტრეს ლუს-
კუმასთან. კარგი იქნება, რომ რამდენიმე გუშაგი
დააყენოს სახლის წინ; თუ საჭირო იქნება, ისინი
მიეშველებიან და ბოლოს მოწმებათაც გამოად-
გებიან. ბელიზარის დიდი ხერხიანობა არ დასჭირ-
დება. იგი მივა რამდენიმე წუთით ჩემზედ წინად,
მარტო ყური უგდოს და თვითონ კი ხმასაც ნუ
ამოიღებს. არც არაფრის ნიშანი გვიანდა ჩვენ მის-
გან, ჩვენ თვითონ თავის დროზედ ჩვენ თავად მი-
ვალთ,

— სწორედ კი მიხვალ?

— ნამდვილად. ეხლა კი მშვიდობით, ანტო-
ნინავ!

ცეტეგ მსწრაფლად წამოვდა და ისე წამოვი-
და კარებისაკენ, რომ თვალი არ მოუშორებია ვეფ-
ხვისათვის და ხელი ხანჯლისათვისა. მხეცი თითქო,
კარგს შემთხვევას ელოდაო, რომ ზედ შეხტომოდა
ცეტეგს.

— „დაწე დარიოს, გახურებულო რკინავ!“,
დაუყვირა ცეტეგმა და ხანჯალი დაანახვა. ამ სიტ-
ყვებით გავიდა გარედ. ვეფხვმა დალუნა თავი და
მწუხარედ დაიღმუილა.

(შემდეგ იქნება).

გამგეობა ტფილისის გუბერნიის თავად-აზნაუროვ
საადგილ-მამულა ბანკისა ამით აცხადებს, რომ მესუთე
ტირავში, რომელიც იქმნა 7-ს ნოემბერს ამ 1877 წლი-
სას, გამოვიდა შენდები ნომრები ამ ბანკის გირავნო-
ბის ფურცლისა.

I ს ე რ ი ა

18 წლის და შვიდის თვის ვადისანი, ათ თუმნი-
ანები: № № 32, 99, 48, 60, 1, 25, 85, 75.

II ს ე რ ი ა

54 1/2 წლისა ვადისანი, ათ თუმნიანები: № № 53 და 43.
27 1/2 წლის ვადისანი, ას თუმნიანები: № № 87 და 200.

III ს ე რ ი ა

54 1/2 წლის ვადისანი ათ თუმნიანი № 81.
27 1/2 — — — ას თუმნიანი № 140.
27 1/2 — — — ორმოცდა ათ თუმნიანი № 148.
27 1/2 — — — ათ თუმნიანები № № 66 და 120.

IV ს ე რ ი ა

54 1/2 წლის ვადისანი, ათ თუმნიანი № 12.
27 1/2 — — — — ორმოცდა ათ თუმნიანი № 19.

V ს ე რ ი ა

54 1/2 წლის ვადისანი ორმოც და ათ თუმნიანი № 21.
27 1/2 — — — — ათ თუმნიანი № № 40, 1, 23 და 36

VI ს ე რ ი ა

27 1/2 წლის ვადისანი ათ თუმნიანები № № 1, 8, 6 და 7.

თუკაც წესდებულეს ძალით ამ გირავნობის ფურცლებ-
ში ნადი ფული უნდა მიეცეს ამ წლის 2-ს იანვარსა,
მაგრამ შეძლება კასისას ნებას აძლევს გამგეობას დღეიდანვე
ამ გირავნობის ფურცლებში ფული დაურიგოს სოლო
შვიდს წლის-სარგებელს უკან გამოვა ამ დღეთს რიცხვის
მიხედვით, წარდებიც 2-ს იანვარამდე დაჩნება.